

1. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм. Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов.

1.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Хүснэгт - 1. Агаарын чанарын нөлөөлөл

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт	
1	Уурхайн тоног төхөөрөмж, авто тээврийн хэрэгслээс үүсэх хорт хийн ялгарлыг бууруулахын тулд ашиглагдаж байгаа тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, тос, маслыг 250 мот/цаг тутамд сольж байна.	Механик инженер	250 мот/цаг тутамд тээврийн хэрэгслүүдийг тос, маслыг сольсон	Зураг хавсаргав
2	Агаарын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор дотоод тээврийн замыг услаж байх усны машиныг ашиглалтанд оруулна.	Уурхайн дарга	7 хоногт 2-3 удаа, хур тунадас ихтэй үед усалгаа хийгдэхгүй	Усалгааны машин ажилд оруулж зам усалж байгаа. Зургаар баталгаажуулсан
3	Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн дагуу уурхайд ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмжүүдийнхээ төлбөрийг төлнө.	Уурхайн дарга	Үйлдвэрлэлийн ажилд хамрагдах тээврийн хэрэгсэлүүдийн төлбөр төлсөн	Төлбөр төлсөн баримтаар баталгаажиж байгаа.

1.2 Газар, хөрсний элэгдэл, эвдрэлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арга хэмжээ

Хүснэгт - 2. Хөрсний эвдрэлийн сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ.

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Газар эзэмших гэрээгээ сумын засаг даргатай байгуулах, төлбөрөө төлөх	Компанийн захирал	Гэрээ болон төлбөр төлсөн баримт байна.
2	ШТС-н бүрэн бүтэн байдлыг хянах тогтмол үзлэг хийх, мөн ШТС-с цэнэглэлт хийх тоолонд асгаралтаас сэргийлсэн журам боловсруулах, газар болон хөрсөнд түлш бензин асгаруулахгүй байх сургалт семинар явуулах.	ХАБЭА-н ажилтан	Сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг уурхайн даргаар батлуулах, сургалт семинар явуулж буй зураг, материал
3	Өмнөх онуудад хийсэн техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд олон наст ургамал тарих 0.5 га	Уурхайн дарга	Фото зураг баримтжуулалт байна.

1.3 Усан орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ

Гүний усыг ашигласнаар усны нөөц хомсдох, усны бохирдол, шатах тослох материалыг алдсанаар газрын доорх ус бохирдох, газар доорх устай холбогдон ургадаг ургамалжилтанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй.

Хүснэгт - 3. Усан орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ.

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Уурхайд ашиглагдаж буй худаг орчмоор цэвэрлэгээ хийх газрын гадаргаас гүний худагруу бохирдуулахгүй байх арга хэмжээ авах.	ХАБЭА-н ажилтан	Зурагаар баталгаажуулсан
2	Ахуйн бохир усыг зайлуулах цооног байгуулах ашиглах	Уурхайн захирал.	Фото зураг баримтжуулсан
3	Усны хомсдол болон ус зарцуулалтын талаар ажилчидад сургалт явуулах,	ХАБЭА-н ажилтан	Сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг уурхайн даргаар

	усны хэрэглээг ариг гамтай ашиглах талаар сургалт семинар явуулах		батлуулсан байна. Фото зураг баримтжуулсан
--	---	--	--

1.4 Ургамлан нөмрөг, амьтны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах, хамгаалах арга хэмжээ

Хүснэгт - 4. Ургамлан нөмрөг, амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөлийг бууруулах арга хэмжээ.

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Олон салаа зам гаргахгүй байх.	Уурхайн дарга	Тогтмол нэг замаар үйл ажиллагаагаа явуулдаг
2	Гал түймрийн аюулаас хамгаалж гал унтраах багаж хэрэгслийг хотхонд байрлуулна.	Уурхайн дарга	Багаж хэрэгсэл худалдан авч тохижуулсан
3	Мод тарих зөвлөмж болон ургамал тариалах, ургамлын үр хадгалах зэрэг зөвлөмжийг ажилчидад сургалт явуулна	Уурхайн дарга, ХАБЭА-н ажилтан	Сургалтын агуулга, хөтөлбөрийг уурхайн даргаар батлуулсан байна. Фото зураг баримтжуулалт байна

2. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Баргилт овоо төмрийн хүдрийн ордыг ашиглах төслийн уурхайн хаалтын ажлыг MNS6296:2011, далд уурхайн хаалт стандарт болон улсын мэргэжлийн хяналтын газрын 309-р тушаалын дагуу батлагдсан Уурхайг түр болон бүр мөсөн хаах журам-г баримталж гүйцэтгэх бөгөөд ашиглалтын жил бүр нөхөн сэргээх ажлыг үе шат дараагаар хийнэ. Тухайн жилд байгаль орчны техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт тодорхой хэмжээнд хийгдэнэ.

Хүснэгт - 5. Нөхөн сэргээлтийн ажлын төлөвлөгөө.

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Мод, сөөг бутлаг ургамал тарих боломжтой газар мод тарих.	Уурхайн дарга	Модны суулгац худалдан авч суулгасан

3. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ гэж дүйцүүлэн хамгаалахаар тогтоогдсон газар нутагт сонгон авсан биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, сайжруулахад чиглэгдсэн хамгааллын менежментийн багц арга хэмжээ юм. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлсэнийн үр дүнд тухайн газрын биологийн олон янз байдал хэвийн нөхцөлөөс илүүтэй сайжирсан байх нь дүйцүүлэн хамгааллын эцсийн зорилго болно. Дүйцүүлэн хамгаалах газрыг тогтоохдоо нөлөөлөлд өртсөн газартай ойр байх, экологийн хувьд дүйцэхүйц байх, дүйцүүлэн хамгаалах хугацааг нөлөөлөл үргэлжлэх хугацаатай харьцуулж тогтоох, урт хугацааны хамгааллыг хангах, зарчимуудыг баримтлах шаардлагатай. Үүнээс гадна дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээ нь шинээр хамгаалалт бий болгосон, эсвэл биологийн олон янз байдлын хэвийн нөхцөлд илүү эерэг нөлөөлөл үзүүлсэн байх шалгуур тавигдана.

Манай уурхайн хувьд дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд орон нутгийн удирдлага, байгаль орчны мэргэжилтэн болон улсын байцаагч нартай харилцан тохирон төсөл хэрэгжиж буй талбайтай ойр эвдрэлд орсон талбай болох “Чулуут” хэмээх газарт техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг төлөвлөлөө.

Хүснэгт - 6. Дүйцүүлэн хамгаалах ажлын төлөвлөгөө.

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Тухайн нутаг орны хэмжээнд хувиараа чулуу олборлогч иргэд газрыг сэндийчиж нөхөн сэргээлт хийлгүй орхиж байгаа бөгөөд энэ нь байгаль экологид сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа учир техникийн нөхөн сэргээлт хийх шаардлагатай байгаа Хараат багийн ЧУЛУУТ гэдэг газар 5гад техникийн нөхөн сэргээлт хийнэ	Уурхайн дарга	Тухайн эвдрэлд орсон газрын өмнөх болон техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн фото зураг баримтжуулалт болон албан бичиг байгаа
2	Дархан сумын төвийн ногоон хэрэмд 1000 ширхэг модны суулгац тарих	Уурхайн дарга	5-р сард 1000ш мод авч хүлээлгэн өгсөн.

4. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Нүүлгэн шилжүүлэх, нутгийн иргэдийн эрүүл мэнд, эрх ашиг, амьжиргаа, соёлын өвийг хамгаалах болон бусад төлөвлөлттэй хэрхэн уялдсан байдал зэрэг нь нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээний шалгуур үзүүлэлт болох бөгөөд, төсөл хэрэгжих явцад, төслийн талбайтай ойр орших малчид, нутгийн иргэдийн санал гомдол ирсэн тохиолдолд, санал гомдлыг хүлээн авч харилцан тохиролцон шаардлагатай арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх бөгөөд тодорхой хэмжээний зардал мөнгөтэй холбоотой асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Хүснэгт - 7. Нүүлгэн шилжүүлэх ажлын төлөвлөгөө

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Төслийн талбайтай ойр орших нутгийн иргэд малчидаас ирсэн гомдол, саналыг хүлээн авч шийдвэрлэнэ.	Уурхайн дарга	Уурхайн удирдлагад хандсан албан хүсэлт, саналт гомдол ирээгүй болно.

5. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тус төслийн хувьд гүний чиглэлтэй бөгөөд далд уурхайн малталтын явцад түүх соёлын дурсгалт зүйл болон түүхийн ховор олдвор олдсон тохиолдолд нэн яаралтай олборлолтын ажлыг зогсоож холбогдох албан тушаалтан болон газарт мэдэгдэж шаардлагатай бүхий л арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

Хүснэгт - 8. Түүх соёлын өвийг хамгаалах ажлын төлөвлөгөө.

Д.д	Хийгдэх ажил	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Олборлолтын явцад гарч ирсэн олдвор, түүхийн дурсгалт зүйл гарч ирсэн тохиолдолд шаардлагатай ажлыг авч хэрэгжүүлнэ.	Гүний уурхайн ээлжийн мастер, маркшейдер	Олборлолтын явцад ямар нэгэн олдвор түүхийн дурсгалт зүйлс гарч ирээгүй.
	Нийт		.

6. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хог хаягдлын менежментээр хэрэгжүүлэх боломжтой ажлууд:

- Уурхайн хотхоны гэрүүдийг утаагүй түлшээр галлаж байх
- Хуванцар сав, төмөр лааз, ялгаж цуглуулаад тушааж байх. Жилд дунджаар 1000 ширхэг хуванцар сав гарч байгаа ба байгальд хаягдах сөрөг нөлөөлөл нь нэг ширхэг хуванцар сав байгальд шингэлгүй 200- 500 жил болно гээд бодоод үзэхэд байгальд учруулж байгаа нөлөө нь маш их юм.
- Шил нь байгальд хэзээ ч устахгүй материал учраас варены шилийг аль болох хаяхгүй байх хэрэгтэй. Варены шилийг ногоо даршилж хийн дахин ашиглаж болно.
- Харин хаягдал ногооны хальс болон хоолны үлдэгдлийг ашиглан хөрсийг ялзмагжуулахад ашиглаж болно.
- Үйлдвэрт тос арчих зориулалтаар хуучин хувцас авч ашиглах нь эдийн засгийн болоод экологийн хувьд үр дүнтэй арга юм.
- Бүх ажилтан албан тушаалтнууд нь ахуйн хог хаягдлаа дахин ашиглагдах боломжтой хогнуудыг ялган хаяж занших хэрэгтэй.

Хүснэгт -9. Хог хаягдлын менежментээр хэрэгжүүлэх ажил

Д.д	Хог хаягдлын талаар хийгдэх ажлууд	Хариуцах эзэн	Шалгуур үзүүлэлт
1	Ахуйн хог хаягдлаа эрх бүхий байгууллагатай гэрээ байгуулан тээвэрлүүлнэ.		Хог хаягдлын гэрээ байгуулсан.
2	Хог хаягдлын төлбөрөө төлнө.		Төлбөр төлсөн баримт байгаа.
3	3 тасалгаат хогийн савыг байршуулах.		Хогийг ангилж хаях сав авч гэрээ байгуулсан.
4	Зуны улиралд хогийн сав болон ажилчдын амьдрах байр, гал тогоонд хортон шавьжийн ариутгал халдваргүйжүүлэлт хийлгэх		гоц халдвартын төвөөр хийлгэх.
5	Ахуйн бохир ариутгах. халдваргүйжүүлэх. задлах бодис худалдаж авах зардал		5 болон 10 сард 2 удаа Хийсэн.
	Нийт		

7. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Үйл ажиллагаандаа технологийн сахилга батыг чанд баримталж, аваар осолгүй ажиллах талаар байнга анхаарал тавихыг уурхайн дарга болон хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны мэргэжилтэнгүүд хариуцан ажиллана. Доорх ажлуудыг компанийн захирал тушаал гаргаж баталгаажуулна.

Хүснэгт -10. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Зардал, төг	Хариуц агч
1.	Байгаль орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулах.		Сургалт зохион байгуулсан
2	Уурхайн ажилчдыг хөдөлмөр хамгаалалын хувцас хамгаалах хэрэгсэлээр бүрэн хангах	Үйл ажиллагааны зардалд орсон	Уурхайн дарга

8. ОЛОН НИЙТЭД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, талуудад тайлагнах хуваарь

Хугацаа	Олон нийтэд тайлагнах, танилцуулах ажлын жагсаалт	Зохион байгуулах хүний албан тушаал
2022 оны 9-р сард	холбогдох мэргэжилтэнгүүдийг газар дээр нь танилцуулна.	Байгаль орчны ажилтан, Уурхайн дарга болон компанийн захирал Зардал нь үйл ажиллагааны зардалд орно.
Ирэх оны 12 сарын 1-нд багтаан	Менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайлангаа боловсруулж байгаль орчны албанд хүргүүлнэ.	

9. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ	Хяналт шинжилгээний үзүүлэлт	Хяналт шинжилгээний хэлбэр, зардал	Хяналт шинжилгээ	Хяналт шинжилгээ явуулах	Хяналт шинжилгээ хийх багаж, холбогдох стандарт
1	Агаар	<p>Агаар орчны бохирдол агаар дахь тоосны агууламж. NO2. SO2 CO -ын агууламж. Хүнд металл тодорхойлох</p> <p>Агаар орчны бохирдол агаар дахь цацраг, дуу чимээ</p>	<p>Агаарын шинжилгээний 2 цэгт жилд 2 удаа хэмжилт хийлгэнэ. Нэг удаагийн шинжилгээний хөлс 100 000 төг. 2 цэг*1 удаа*100 000= 200 000 төг</p> <p>Байгаль орчин аялал жуулчлалын сайдын 2011 оны 10 сарын 10-ны өдрийн А-342 дугаар тушаалын хавсралтаар тооцов.</p>	6 сард	Уурхай, уурхайн зам	<p>Агаарын тухай хууль. Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль. Агаарын чанар- хот суурин газрын гадаад орчны агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ MNS 6063: 2010. Агаарын чанар техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585: 2007</p>
2	Ус	<p>Усны ерөнхий химийн шинжилгээ, бактерлогийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, хатуулгын хэмжээ, рН, цахилгаан дамжуулах чанар, Cl, SO4, NO2, NO3, CO3, HCO3) Ахуйн хаягдал усны ерөнхий химийн шинжилгээ, бактерлогийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, хатуулгын хэмжээ.</p>	<p>Хаягдал бохир усны цэг болон ундны усны 2 цэгт жилд 3 удаа дээжлэлт авч шинжилгээнд шинжлүүлнэ.</p> <p>Усны ерөнхий химийн шинжилгээ нэгжийн үнэ 20000 төг. Хими бактериологийн бүрэн шинжилгээний үнэ 141700 төг</p> <p>2цэг*1 удаа*161700 төг =323400 төг</p> <p>*УСУГ итгэмжлэгдсэн лабораторийн үнэ</p>	9 сард	Худаг, Хаягдал бохир уснаас 2	<p>Усны тухай хууль. Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2008. Газрын доорхи усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010. Ундны усны, эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900: 2005. Бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн байршил, цэвэрлэгээний технологи, түвшинд тавих үндсэн шаардлага MNS 4288:1995. Хаягдал ус зайлуулах</p>

		рН. цахилгаан дамжуулах чанар)				цэг тогтоох журам Байгаль орчны сайд. Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд. Эрүүл мэндийн сайдын 1995 оны 167/335/А/171 тоот тушаалын 2-р хавсралт.
3	Хөрс	Хөрсний агрохими. нийт азот. хөдөлгөөнт фосфор. солилцох кали. карбонат. Хүнд металл(Cr. Pb. Cd. Ni. Zn). бактери	Хөрсний хяналт шинжилгээний 2 цэгт жилд 3 удаа Хөрсний механик бүрэлдэхүүн. ялзмаг 20000төг1 Хөрсний хүнд металл шинжилгээний үнэ 45.0 мян.төг 2 2 цэг* 1 удаа* 65000төг = 130 000төг Газарзүйн хүрээлэнгийн хөрсний төв лаборатори 2-Эс жи Эс лаб ХХК үнэ авав.	9 сард	Уурхайн шимт хөрсний овоолго ахуйн бохир усны хаягдал орчимд	- MNS3985-87 Хөрсний ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр. төрөл - MNS3310-91 Хөрсний агро химийн үзүүлэлтийг тодорхойлох - MNS2305-94 Дээж авах. савлах. тээвэрлэх. хадгалах журам - MNS(ISO)4814:1999. Атом Шингээлтийн Спектрометрээр шинжилгээ хийх
4	Нийт		1 000 000 төг томилолтын зардал багтсан.			-